

דברי הימים

ליקוטי דברי תורה על פרשת השבוע

נלקח מספר "שערי חיים" על פרשיות השבוע של מורינו הרה"צ שליט"א

פרשת ויגש

גיליון 363

אין לקרוא גיליון זה בעת התפילה

זמני השבת

- 3:40 הדלקת הנרות:
- 4:40 מנחה וקבלת שבת:
- 9:30 פירות טיש:
- 6:54 עלות השחר:
- 8:06 נץ החמה:
- 8:00 דף היומי:
- 9:00 שחרית:
- 10:03 - 9:27 סופ"ז ק"ש:
- 12:01 הצות:
- 12:31 מנחה גדולה:
- 3:55 מנחה וסעודה ג':
- 4:55 מוצאי שב"ק:
- 5:10 מוצאי שב"ק - ר"ת:
- 6:00 אבות ובנים:
- 7:00 דף היומי מוצש"ק:

זיכוי הרבים

רכשו לכם זכות הפצת הגליון 'דברי חיים' להצלחה ולסיד"ש בכל הענינים או להנצחת קרוביכם.

kehiladivreichaim@gmail.com

נדבת

הדפסת הגיליון והפצתו

לעי"נ

האשה החשובה

והכבודה מרת יהודית

חנה מקסוול ע"ה בת

הר"ר שלמה וויט צ"ל

נלב"ע כ"ז ניסן התשנ"ב

ריח הסופגניות

חג החנוכה בעיצומה, המשפחות יושבות יחד ושירים את מזמורי התנוכה. באוויר ניתן להריח את ריח הניחוח של הלבבות, הלאטקעס בלע"ז, וכל בני המשפחה מוכנים לברך על חטיף התפוחי האדמה המלא שמן זכר לנס. גם ברחוב של היהודים ניתן להריח את ריח הסופגניות שזה עתה יצאו מהשמן הרוחה, ואת טעמי מילואי הריבה בטעמים שונים הממלאים את העיסה הרכה והרוחת. גם במאפייה השוכן אי שם בשכונת סטמפורד היל, מוציאים הפועלים העובדים מבוקר ועד ליל את הסופגניות, וממלאים מגשים על גבי מגשים עם הממתק האהוב לחיך. באחד הלילות של ימי החנוכה, בעת שחשוך וקר בחוץ אך מלא אור וניצוצות בביתם של היהודים, עמלו הגויים באותה מאפייה כבכל ערב, וטיגנו אלפי סופגניות כדי להספיק לשלוח לכל חנויות הכשרות בלונדון לפנות בוקר, בטרם השחר עולה. אך מה רבה היתה התדהמה של בעלי המאפייה בעת שבאו בבוקר ולקו בתדהמה כשראו שאותם סופגניות טעימות טוגנו בשמן שלדאבונם נדלק ע"י נכרי, אחד מעובדי אותו בית הרושת ללחם.

זמן לא רב לאחר מכן, אזרו עוז, ופירסמו כרוז קבל עם ועדה, כי אין לקנות את אותם סופגניות וכי מי שכבר הוציא את כספו וקנה מהסחורה הטרייה, יוכל להחזירם ולקבל את כספו חזרה, עקב חשש בישול עכו"ם. מאות יהודים קיבלו באותו זמן הודעה היישר מבעלי המאפייה, שהם יראי שמיים, שהחליטו להפסיד את כספם ולהזהיר גדולים על הקטנים, ובלבד שלא יחטאו ויעברו על איסור בישול עכו"ם. סופ של הסיפור הוא שכל אותם אלפי סופגניות שהורדו מן המדף נתרמו עוד באותו היום לעובדי ורופאי ה-NHS וגרם לקידוש השם עצום.

אסרו חכמים לאכול תבשיל שבישלו גוי גם מהטעם שאסרו פת של גויים, ובבישול יש חשש יותר לגזור שימשכו הלבבות ויתקרבו הדעות בין היהודי לגוי, על ידי שישבח את טעמו של התבשיל, ויכולים לבוא חס ושלום לידי חתנות. ועוד טעם מחשש שיאכיל את הישראל מאכל טמא, לכך אסרו חכמים לאכול את בישוליהם בכל אופן ובכל מצב, אפילו אם ברור לנו שהכל נעשה בכלים חדשים, והמאכלים כשרים ללא שום חשש של תערובת מאכל איסור.

כעת, הבה נתעמק קצת בסיפור, ונבין את אומץ ליבם של הבעלים שידעו שהם מפסידים כסף רב, ואולי אף על שמם הטוב, אך החליטו להציל נפשות ישראל שלא לאכול מאכל כשר שטוגן ע"י עכו"ם, ומנעו מפיות רבות להחמיר. רגע לפני שנמשיך בעניין, נביא המאמר סגור את דבריו של רבינו אברהם שהובאו בטור יו"ד (סי' קיג) הסובר שיש להתיר בישולי גויים אם גוי בישל בבית ישראל, מפני שבמקרה כזה לא שייך לחשוש לאיסור חתנות ואף אין חשש שמא יאכילנו דברים טמאים. אך רבינו תם (הובאו דבריו בתוספות עבודה זרה לח ע"א) חלק על שיטתו ולדעתו חכמים לא חילקו בין בישול ברשות ישראל לבישול ברשות גוי. ישנם עוד שיטות רבות בעניין, ורק העליתי על הכתב מחלוקת בעניין, וכל אחד ינהג על פי דרך אבותיו.

הגרי"ש אלישיב צ"ק"ל אמר פעם לאחד ממקורביו את הדברים הבאים: "אם אתה רוצה שלילדיך יהיה חשק בתפילה, שיהיה להם מרץ בלימוד, הצלחה גישמאק בעבודת ה', אז תקפיד מאד! על הכשרות בבית". כשרות המאכלים היא מושג רחב ובסיסי ביהדות. חשוב לזכור את דברי הרמח"ל (מסילת ישרים י"א, ד'), המציע לכל אחד לחשב את איסורי המאכל כמאכלים הארסיים, או כמאכל שנתערב בו דבר ארסי, אשר כבר בהתעוררות חשד, ואף רחוק מאד, שהמאכל לפנינו נגוע, כבר יחמיר על עצמו וימנע מאוכלו. ולא יימצא בר דעת שייקח סיכון שמא כמות הרעל שהתערב בסיר הגדול הוא מזערי כיהס לאוכל הטעים, ומסתבר שבדיקוק בצלחת הזו המונחת לפניו אין את הרעל.

לפני 16 שנים התרחשה "פרשת רמדיה", שהיו מייצרים אבקת אוכל לתינוקות. רבים מבני ישראל היושבים בארץ הקודש לא יכולים לשכוח את שלוות ליל שבת, שהופרה בשעה שנשמעו כרוזים מרכיבי הצלה שסובבו בשכונות, כי בהוראת משרד הבריאות יש להימנע מלצרוך תחליף חלב לתינוקות של חברת "רמדיה" מחמת חשש שעלה כי במהלך הייצור החסירו את אחד מהרכיבים הרבים, ובשל כך נשקפת סכנת חיים ממשית לתינוקות שהשתמשו בזה.

סערה עצומה התעוררה מיד, ופחד נורא אצל משפחות הרבות שהשתמשו בפורמולה המדוברת, ועם כל שיעול קטנטן ותסמין התעורר חששם, והם מיהרו לפנות לבתי החולים. המהומה והבהלה שררו בקרב כולם. הציבור סירב לרכוש את תחליפי החלב של החברה, ומרוב חשש נמנעו גם מרכישת שאר מוצאייה של החברה. תוך זמן מועט נכנסה החברה לחובות כבדים, עד שנאלצה לפשוט רגל ולסגור את המפעל בהפסדים עצומים.

המסר העולה מן הדברים הוא שלמרות שמומחים חזרו ואמרו כי אין כל בעיה לרכוש את שאר מוצריה של "רמדיה", בכל זאת לא נמצא מי שהעז לתת לילדיו הפעוטים מהמוצר החשוד כמסוכן, שהרי מי פתי לסכן את חיי בנו, ואף על צד רחוק ביותר שאין סכנה בדבר. הרמח"ל מלמדנו כי את זוהי הזהירות הנדרשת להימלט מאכילת כל דבר אסור. כשם שאנו מקפידים שהאוכל שאנו וילדינו אוכלים יהיה איכותי וברמה גבוהה מבחינה גשמית, כך עלינו להקפיד על טהרת המזון וכשרותו.

ניזוהר מאוד שחלילה לא יתערב במאכלים שאנו מעניקים לילדינו סרך של טומאה, שישפיע על מוחם הטהור ונפשם הזכה. כמה כואב יהיה שבשל מאכל בכשרות מפוקפקת - הילד ילקה בנזק טומאה מוחי שלא יאפשר לו להתעמק וליהנות כיאות מהתורה הקדושה וכל אורחותיה הנעימות. נתחיל להתבונן במאכל עם כשרות מפוקפקת באותו המבט בו אנו מתבוננים על אוכל גשמי, שיש עליו שמועה שהוא מקולקל. כך עלינו להתנזר ממאכל שיצא עליו שמועה שהוא מכיל רעל רוחני המטמטם את הנשמה.

אך לא רק על כשרות נלמד כאן, נלמד לומר את האמת, כפי שנהגו אותם בעלי המאפייה, חרף הפסדם הכבד. מסופר על רבי יצחק מוורקי שהיה דרשן פופולרי מאוד, ואת שיעוריו היו באים לשמוע אנשים רבים, גם גדולי תורה וגם פשוטי עם. פעם אחת שמע מוכר חלב אחד את הרבי מסביר את הכתוב "לא תעשו עול במשפט במידה במשקל ובמשורה, מאזני צדק אבני צדק" וגו' (ויקרא יט, לה-לו), ואת חומרת העבירה של מעשי רמיה במשקלות ובמידות.

הרגיש האיש שאליו ואל חסאיו מתכוון הרבי, ומצפוני ייסרו. החליט לשנות דרכו, ומאותו יום הפסיק להונות את הבריות. התקין לו משורה נכונה למדוד את החלב וחדל מלמהול אותו במים כפי שעשה עד אז. אחר זמן בא האיש אל הרבי מוורקי וסיפר לו: "כך וכך עשיתי, אלא שמאותו יום שאני מודד את חלבי במשורה נכונה ואיני מוהלו במים, מתלוננים הבריות על החלב שלי שאינו טוב כאשר היה בעבר". שמע הרבי מוורקי ואמר: "אם העולם שטוף בשקר עד כדי כך, הוסף טיפה אחת של מים לכל משורה, טיפה אחת בלבד, כדי לצאת ידי חובה".

כלכן, לכן רצה להזיק מקצת, וכן מצינו בבלעם שאמר אפס קצהו תראה וכולו לא תראה, וזה היה החשבון של יהודא, שאם היה לוקח כולם לעבדים, אזי יש הבטחה שלא יהיו ניוזקין, אבל עכשיו שיוסף רצה ליקח רק את בנימין, על זה לא הסכים יהודא ולכן אמר "כי כמוך כפרעה", כמו שפרעה לא גזר אלא על הזכרים וזוה רצה להזיק מקצת כמו כן אתה רוצה לעשות, ולזה אין אנו מסכימים.

רַב עֹדֵי יוֹסֵף בְּנֵי חָיִי

בתה"ל עה"ה איתא "רב" זה עשיו הרשע שאמר יש לי רב, שהיה שמח שיוסף נלכד במצרים, שהרי הוא שטנו של עשיו, עוד יוסף בני חי אין לך מה לשמוח כי הוא מושל בכל הארציות של ארץ מצרים.

אֲדֹנָי שְׂאֵל אֶת עֲבָדָיו לֵאמֹר הֲיֵשׁ לָכֶם אֵב אוֹ אִוֶּה

יש לזקק לזקק לאיזה צורך הזכיר שאלה זו כשדיבר עכשיו עם יוסף, וכתבו המפרשים כי יוסף טען שאה"נ בכל גנבה יש ענין לשלם רק כפל וזוה נפטר, אבל כפל שייך בדבר שיש בו שויות וממילא יכול לשלם כפל אבל דבר שאין לו שום שווי כסף כגון הגביע שזה היה משהו במיוחד שבו עשה כישוף וניחוש שאין לו שום שווי כסף בעולם, לא שייך לשלם כפל, ולכן צריך עונש אחרת דהיינו שיהיה עבד, לזה השיב יהודא ליוסף, הלא אדוני שאל אם יש אב או אח, ואם האמת כדברייך שהגביע יש לו כח מיוחד של כישוף וניחוש, למה היית צריך לשאול כל השאלות הלא אפשר לדעת ע"י כישוף של הכוס, ואלא מאי שהוא גביע פשוט השווה כסף, וממילא יכול בנימין לפטור עצמו בכפל של שווי הגביע ולא יצטרך להיות עבד.

וְהִיָּה פְּרִאוֹתוֹ בִּי אֵיךְ הַעֲלֶה וְיָמָת וְגוֹי בִּי עֲבָדְךָ עֲרֹב אֶת הַעֲרֹב

ההלכה הוא שנידוי וחרם אפשר להתירו בפתח חרטה כמו בהתרת נדרים, וא"כ יוסף היה יכול לטעון שיש לו פתח חרטה עבור יהודא על מה שערב והתחייב עצמו בנידוי על בנימין, שאילו היה יודע יהודא שבנימין הוא גנב לא היה מקבל על עצמו הנידוי, אבל הדין הוא שהנודר לטובת חבירו אינו יכול להתיר נדרו אלא בפניו, וא"כ היה צריך להתיר הנידוי בפני יעקב, לכן אמר והיה כראותו כי אין הנער ומת [דהיינו שימות מיד כמבואר ברמב"ן], וא"כ לא יהיה מספיק זמן להתיר הנידוי, ושוב אינו מועיל הפתח חרטה, וחטאתי לאבי כל הימים.

וְיִקְרָאתֶם יָם אֵת זֶה מַלְעַם בְּנֵי וְקָרְאוּ אֶסּוֹן

הגרי"י קאמנעוויקי ז"ל העיל שבפרשת מקץ כי שיעקב אמר: לא ירד בני עמכם וגו' ויקראהו אסון, יעקב אמר בא' והם אמרו וקראו בלא א', והחילוק הוא שאצל יעקב כל מה שנעשה בעולם אינו מקרה אלא קריאה מן השמים, כמבואר בחולין דף ז': אין אדם שוקע או צבעו מלמטה אלא מכריזין עליו מלמעלה שנאמר מה' מצעדי גבר כוננו, ולכן אמר שהאסון בגדר קריאה, משא"כ יהודא כשחזר ואמר למלך מצרים אמר וקראו בלשון מקרה, וכן מצינו בהמן שכי' ויספר המן לזרש אשתו את אשר קרהו, שאצל עמלק הכל בדרך מקרה, כמש"כ אשר קרך בדרך, אבל יהודי מאמין שהכל בהשגחת הבורא ית"ש.

וְלֹא יִכְלֵ יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצַבִּים עֲלָיו וְיִקְרָא הוֹצִיאֵהוּ מִכָּל אֵיֵשׁ מַעֲלָה

כתב בספר פרסם יוסף: ומזה יש ללמוד מוסר השכל לאנשים שמביאים דיני ישראל לעכו"ם, ולא דוקא ד"ת אלא אם נצים זע"ז אז תיכף יבואו לערכאות וגורם חילול השם, ומראים על פירוד לבבות השורר בנו, ואף אם יקרה שנצים ב' אנשים יכולים לעשות שלום ביניהם בלי להשמיע בין העכו"ם, והם צריכים לשמוע תמיד שיש שלום בישראל, וכן ביוסף שידע שיתגלה כל המעשים, לכן אמר הוציאו כל איש מכלי כדי שלא ישמעו.

אֲנִי יוֹסֵף הַעֹלֵד אֲבִי חָיִי

הקשו המפרשים למה שאל יוסף אם אביו חי הלא אמרו לו מקודם כמה פעמים שאביהם חי, ותי' הר"י ימק' בלאזער ז"ל

שכונת יוסף היה היות ויהודא טען כל הזמן אמת שבנימין עשה מעשה גנבה וחייב מיתה, אבל יש לרחם על האב הזקן שהוא חף מפשע ולמה יענש אביו, א"כ כנראה ששיטת יהודא שאף שלפעמים יש חיוב מ"מ מחמת סיבה אחרת כיון אב זקן אין להעניש, לכן אמר להם יוסף אמת שהיה לכם חשבון אמיתי למכור אותי למצרים, אבל העוד אבי חי, האם היה לו כח לעמוד בהצער כל אותן השנים שהבן זקונים שלו אינו אצלו, והיה לכם לרחם על האב זקן אפילו אם אתם צודקים בהטענה, ובאמת מזה אנו רואים צדקת יוסף שלא היה לו שום טענה על אחיו רק למה לא חששו לאביהם הזקן.

אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם אֲשֶׁר מִכַּרְתֶּם אֹתִי מִצְרַיִם

לכאורה יש להבין למה היה צריך לחזור ולכפול לומר שני פעמים אני יוסף, ולמה היה צריך להוסיף ולהזכיר שמכרו אותו למצרים הלא לא רצה לביישם, עי' בנאור החיים הקדוש שכתב וזה לשונו "סמך לומר אחיכם אשר מכרתם לומר שאפילו בזמן המכר לא כהתה עין האחזה ממני".

אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם אֲשֶׁר מִכַּרְתֶּם אֹתִי מִצְרַיִם וְגוֹי וְעַתָּה אֵל תִּעֲבָדוּ וְאֵל יִחַד בְּעֵינֵיכֶם בִּי לְמַחֲוֶה עַל חַיֵּי וְגוֹי

כתב בספר חמדת שיש לדייק הלשון "אשר" מכרתם דהול"ל שמכרתם, וי"ל דמצינו שהקב"ה אמר למשה על הלוחות הראשונות "אשר שברת" ופרש"י ישר כחך ששברת, לכן אמר להם יוסף אשר מכרתם ישר כחכם שמכרתם אותי למצרים כי עי"ז למחיה שלחני ה' להחיות עם רב, וראה בכ"ז חסדי השי"ת.

אֲשֶׁר מִכַּרְתֶּם אֹתִי מִצְרַיִם

בנצ"ס פרשת וישב (ל"ז, כ"ה) כתב שהשבטים לא מכרו את יוסף בכלל, אלא הם ישבו לאכול לחם לאחר שהשליכו את יוסף לבור והמתינו על הישמעאלים שיעברו כדי למכור את יוסף להם, בנתיים עברו אנשים מזינים והם העלו את יוסף מן הבור והמדינים מכרו את יוסף לישמעאלים, והאחים לא ידעו כלל מה קרה עם יוסף, והוסיף הרשב"ם ואעפ"י שכתוב "אשר מכרתם אותי מצרימה" יש ליישב שהגרמת מעשיהם סייעה במכירתו עכתו"ד והוא דבר חידוש.

וְלֹא יָכֹלוּ אֲחָיו לַעֲלוֹת אִתּוֹ בִּי לְבַהֲלוֹ מִפְּנֵי

ידוע שהשבטים היו גיבורים מופלגים, כמו שרואים בשכם וכדומה, וכאן פתאום נעשים חלשים ומובהלים, להורות כי הגבורה שלהם היה ענין של וקוי ה' יחליפו כח, דכל זמן שחשבו שעושים רצון ה' היה להם אומץ וגבורה של קדושה, אבל עכשיו שראו יוסף הצדיק והבינו שעשו טעות, נסתלק כל הגבורה שלהם, לא מחמת השלטון של יוסף אלא מחמת אמיתיות הדבר שנתברר להם.

וְאֵת יְהוּדָה שִׁלַּח לְפָנָיו

ל' רש"י בפשוטו לפנות לו מקום ומדרשו לתקן לו בית תלמוד, י"ל הטעם ששלח דוקא יהודא ולא לוי שעליו כ' יורו משפטך או יששכר חמור גורם וגו', כי יהודא היה מלך ואעפ"י כ' רצה יעקב שעם כל השיעבודים שלו ואף שהיה טרוד לבנות בית ליעקב כפשוטו מ"מ העיקר הוא התורה וכן כבוד חשבתי דרכי וגו', ורגלי מוליכות אותי לביהמ"ד כי זה העיקר, אל תירא מרדה מצרימה פרש"י לפי שהיה מיצר וכו' עי' ליקו"ט הביאור שזה הטעם למה אל תירא כי כל זמן שאתה מיצר אזי אין לירא, כי יודע שזה בדיעבד, כמו כן כל זמן שיש לאדם חופש צריך לנצל את הזמן ללמוד, (כי אקח מועד אני מישרים אשפוט).

וְלֹאֲבִיו שִׁלַּח בְּזֵאת

עי' רש"י ומגילה ט"ז: ששלח לו יין שישן שדעת זקנים נוחה הימנו, וצריך ביאור מאין היה לו יין שישן במצרים שלא היה יין נסך, וי"ל ששלח לו סימן שהיינה של תורה עדיין שמור הוא ולא נחמץ בכלל, ונתקיים בו מש"כ יומם השמש לו יכבה, דהיינו אור ההצלחה לא יחשיך או נשמט, וירח בלילה, דהיינו גם חשכת הצרות לא יאפילו זהר נפשך.

לְכֻלָּם זָמַן לְאֵישׁ זִלְפוֹת שְׂמֵלַת וּלְבָנָיִם זָמַן שְׂלֵשׁ מְאוֹת

לע"נ

הרה"ח ר' דוד אליהו בן הרה"ח ר' יוסף חיים גרינוואלד זצ"ל

לע"נ

הרה"ח ר' בנימין בייטש בן הרה"ח ר' ישראל חזנוביץ זצ"ל

כֶּסֶף וְזָמַשׁ חֹלֶפֶת עֲמֵלֹת:

מקשי'ן העולם למה כתיב אצל בנימין חלפת חסר ו', והגר'א תי' כי הטעם שנתן לבנימין חמש מבואר במגילה שזה רמז שיצא ממנו מרדכי הצדיק שיצא בחמש מיני לבושי מלכות, משמע שרמז רק לבנימין והשבטים לא ידעו הטעם, א"כ לכאורה היה מטיל קנאה בין האחים על בנימין, וחז"ל אמרו שזה טענה על יעקב אבינו שלא היה צריך ליתן ליוסף כתנת פסים יותר משאר אחיו ולמה עשה עכשיו יוסף דבר שיכול לגרום עוד פעם קנאה, לכן נתן לו חלפות גרועות שחמש מהם שוין כחליפה א' שנתן לשאר השבטים כדי שבשויות יהיו שוין, אבל עדיין היה בזה רמז למרדכי הצדיק.

והטעם שהוסיף לו שלש מאות כסף לבנימין בלבד, כתב הטור כי קיי"ל המוכר את עבדו לנכרי כופין לו לפדותו עד עשרה בדמיו, ומחיר העבד שלשים שקל, נמצא שהצריכו לשלם י' פעמים ל' שזה ג' מאות שקל, ויוסף ויתר ומחל להם על זה והוי כאילו נתן להם בחזרה ג' מאות כסף, אבל בנימין שלא היה במכירה ולא היה מתחייב בזה הקנס היה יוסף צריך להשלימו בפועל.

וּלְבִנְיָמִן זָמַשׁ חֹלֶפֶת עֲמֵלֹת:

חֵיטָא כְּסָפֵי לְיָמֵי שְׁמַעְיָה ה' פעמים חליפת בגדים אצל יוסף, [א] לבישת כתונת פסים, [ב] הסרת כתונת פסים, [ג] ותתפשהו בבגדו תונח אצלה, [ד] ויחלף שמלותיו כשעמד בפני פרעה, [ה] כשלבש בגדי שש ונעשה משנה למלך, בכל מצב של חילוף נשאר אותו יוסף בלי שינוי.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל תְּרָפוֹ בְּדַרְךָ:

פרש"י אל תפסיעו פסיעה גסה, והקשה המהרש"א למה לא אמר להם יעקב שלא יפסיעו פסיעה גסה בשעה שנסעו למצרים, ותי' בספר ארץ חמדה כי מבואר בברכות דף מ"ג שפסיעה גסה נוטלת א' מת"ק ממאור עינו של אדם וחוזר אליו ע"י היין דקידוש והבדלה, והנה נזיר אסור בין דקידוש והבדלה, והם הזירו את עצמם מן היין עד שמצאו את יוסף, לכן יעקב לא הזהירם על פסיעה גסה, שידעו להיזהר על זה כי לא היה יכול לחזור להם ע"י יין דקידוש והבדלה, אבל לאחר שמצאו את יוסף והותר הנדר והיה יכולים לשתות יין ועי"ז לתקן מאור עיניהם ע"י קידוש והבדלה, הוצרך להזהירם שעכ"פ לכתחילה יזהירו שלא לפסוע פסיעה גסה, שלא יצטרכו לסגולות.

אֶל תְּרָפוֹ בְּדַרְךָ:

ע"י רש"י שפי' אל תתעסקו בדבר הלכה, כי מן הסתם פילפלו אם מותר לצאת מא"י לחו"ל לגור לכן אמר להם אם לא תבואו בדרך כבוד אזי יצטרכו לבוא בשלשלאות של ברזל כידוע מאמחו"ל, שחמד עשה הקב"ה עם יעקב שהיה ראוי לירד בשלשלאות של ברזל וירד למצרים דרך כבוד, ולכן אין כאן מה לפלפל כי אין לכם ברירה, לכן כשראה יעקב העגלות שמח כי יכול לירד בדרך כבוד ולא בשלשלאות של ברזל, ובבית ישראל כי דלכך שלח הסימן של עגלה ערופה, שכמו בעגלה ערופה אומרים ידינו לא שפכו הדם הזה ואין בינינו מי שאשם בזה, כן שלח יוסף לאביו שאין להאשים את האחים שעשו המעשה, כי זה היה מן השמים כמש"כ וישלחוהו מעמק חברון מעצה עמוקה שכך עלה ברצון השי"ת, ולא היה להם בחירה כמו שביארנו בפרשת וישב.

וַיִּזְבְּחֵהוּ זִבְחִים לְאֱלֹהֵי אָבִיו וַיִּצְחַק:

וכתב רש"י שלא הזכיר אברהם שחייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד זקנו, וקשה אה"נ שחייב יותר אבל סוכ"ס למה לא הזכיר אברהם, ובפרט שבעבר הזכיר תמיד יצחק ואברהם ביחד, ובירידה למצרים לא הזכיר, וכתב צמלת מלכי שיש שני דרכים בעבודת השי"ת דרך החקירה ודרך האמונה פשוטה, אברהם אבינו עבד בחקירה כי נתגדל בבית ע"ז וע"י חקירה בא להשגה, אבל יצחק שכבר נתגדל בבית אברהם אביו היה לו הדרך של אמונה פשוטה, וידוע שבזמן השמד אותן שיש להם אמונה פשוטה יש להם יותר מסירת נפש מאותן החוקרים, ובפרט בעת

צרה אפשר להתחזק יותר באמונה פשוטה, ולכן כשבא למצרים והיה צריך חיזוק הזכיר רק אביו יצחק דרך האמונה פשוטה ולא הזכיר אברהם דרך החקירה להורות כי בזמן הגלות יש להתחזק באמונה פשוטה דוקא ובמסירת נפש.

אָנֹכִי אֶרֶץ עֲמֵן מְצֻרִימָה וְאָנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עֲלֵה:

לכאורה קשה למה בירידה מזכיר הקב"ה תחילה [אנכי ארץ] ובעליה מזכיר יעקב מקודם [אעלך], וכתב הכלי יקר משל לאב ובן הצריכים לעבור דרך מים והבן מתירא והאב צריך ליקח אותו, לכן נכנס האב מקודם למים ולוקח את בנו על כתפיו, וכשמגיעים למחוז חפצם אזי האב לוקח את בנו ומניחו על היבשה ואח"כ הוא הולך ליבשה ואינו מניח בנו אף לרגע, כמו כן הקב"ה עמו אנכי בצרה אבל השכינה נכנס מתחילה לגלות ויוציא בני ישראל מהגלות באופן שלא יהיו בני ישראל אף רגע אחת לבד.

בשעה שנסע יעקב לבאר שבע לא כ' שלקח עמו עגלות, ואח"כ כשנסע מברך שבע למצרים כ' שנסע עם העגלות ששלח פרעה, והביאור שכשנסע לבאר שבע עדיין לא ידע עם נוסע למצרים, וא"כ לא היה לו רשות להשתמש עם העגלות ששלח פרעה להביאו למצרים, אבל אחר כך כשידע שהקב"ה רוצה שיסע למצרים שפיר השתמש בעגלות של פרעה, להודיע כמה זהירות היה להם באבק גזל.

חז"ל אמרו [והובא ברש"י] שבשעה שראה יעקב את יוסף ויוסף בכה על צוארו היה יעקב קורא את קריאת שמע, ויש הרבה ביאורים למה קרא אז קריאת שמע ואם היה הזמן קריאת שמע למה לא קרא יוסף אז קריאת שמע, י"א משום שיעקב היה מקיים מצות השי"ת לבא למצרים וממילא עד שהגיע למצרים היה עוסק במצווה ופטור מקריאת שמע, אבל בשעה שהגיע וקיים המצווה לבוא למצרים אז נעשה בר חיובא ולכן קרא מיד קריאת שמע, משא"כ יוסף קרא מקודם.

הרה"צ מהר"י מטשארקאב זל"ל אמר שיעקב רצה בהגיעו למצרים, מקום ערות הארץ, לעסוק בג' דברים שבהן אדם ניצול מיצה"ר, תורה, קריאת שמע, וזכיר לו יום המיתה, ולכן ואת יהודא שלח לפניו להורות לפניו וכי רש"י לתקן לו בית תלמוד זה תורה, ואח"כ קריאת שמע, ואח"כ אמר אמותה הפעם אחרי ראותי פניך זהו זכיר לו יום המיתה, ויש רמז נסס הגר"א על הפסוק רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום, בשעה שיש רבות מחשבות בלב איש העצה היא תקום הר"ת תורה קריאת שמע ומיתה שע"י"ז ג' דברים הללו יכול לקיים עצת ה' כראוי.

ועוד י"ל שמבואר ברמב"ן על הפסוק אם תעירו ואם תעוררו את האהבה שבשעה שיש לו לאדם אהבה עזה לאיזה דבר יחשוב אז שאהבתו להשי"ת הוא יותר מזה, וכן מצינו בעקידת יצחק שהקב"ה אמר לאברהם קח נא את בנך את יחידיך אשר אהבת, שכונתו בזה היתה שלא יקח הבן באופן אכזרי אלא יקח אותו באהבה כבן יחיד האהוב לו מאוד ואעפ"י"כ ירגיש שאהבתו להשי"ת הוא עוד יותר גדול מזה, וכן ביצחק בשעה שהרגיש אהבה עזה בראותו הבן יקיר אחר כל כך שנים, ונתעורר בלבו האהבה קיבל עליו אז מלכות שמים באהבה.

כִּפְּהָהּ יָמִי שִׁנֵּי זִזְיִךְ:

לכאורה יפלא למה ישאל פרעה ליעקב ימי שנותיו שלא מצינו כן בשאר פגישות בין אנשים חשובים, והתירוץ לזה אמר השאלת חניה כשקיבלו אותו לרב בעיר מיץ והיה אז בן שבעים והיה רבים שטענו איך מקלים רב שהוא כבר איש זקן, אמר להם השאלת א' פרעה ג"כ היה מתמה כשקיבל ברכת יעקב שכל ימי חייו במצרים יהיה רק ברכה בגילוס, והיה מתמה כשהיה רואה איש זקן, עד כמה זמן יועיל הברכה, והשיב לו יעקב שאין לו להתירא שלא הגיע שנותיו לימי חיי אבותיו ויש לו עוד הרבה שנים, וכך אמר השאלת א' אני איש זקן אבל יש לי לכל הפחות עוד עשרים שנה, וכן היה שהגיע ליותר מבן תשעים.

לע"נ

הרה"ח ר' פינחס בן הרה"ח ר' בנימין בינוש וזנובים זצ"ל

אשר הלך לעולמו לאחר שהזמין ביסורים קשים וקבלם באהבה בשב"ק פ' שמיני לסדר 'בקרובי אקדש' - בו ניסן תשע"ז

